

ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΕΩΤ.Ε.Ε.

Σ Υ Ν Ε Δ Ρ Ι Ο

ΕΚΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΑΝΩ ΑΧΕΛΩΟΥ
ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΕΙΣΗΓΗΣΗ

ΕΚΤΡΟΠΗ ΑΧΕΛΩΟΥ - ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

ΤΑΣΟΣ ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΤΗΣ Δ.Ε.Υ.Α. ΛΑΡΙΣΑΣ

Α γ α π η τ ο ί

Τον τελευταίο καιρό η χώρα μας βρέθηκε σε μιά περίοδο πολιτικών εξελίξεων και εκλογικών διαδικασιών που είχαν σαν αποτέλεσμα η εκτροπή του Αχελώου (Ε.Α.) να παραμένει για μιά ακόμα φορά σε στασιμότητα.

Δυστυχώς λοιπόν, το τόσο σημαντικό και ενδιαφέρον συνέδριο του ΓΕΩΤΕΕ, μας βρίσκει χωρίς νέες ή σημαντικές εξελίξεις γύρω απο το θέμα αυτό.

Παρόλα αυτά είμαι βέβαιος ότι τα συμπεράσματά του θα δώσουν ώθηση στις δυνάμεις εκείνες του τόπου μας που ενδιαφέρονται για την υλοποίηση του έργου και την ανάπτυξη στην περιοχή.

Αγαπητοί

Για τη μεγάλη σημασία που έχει η εκτροπή του Αχελώου για τη Θεσσαλία δεν νομίζουμε ότι είναι σκόπιμο πάλι να αναφερθούμε. Εκτός του ότι και προηγούμενοι ομιλητές αναφέρθηκαν στη σημασία του έργου, το θέμα αυτό έχει καλυφθεί αναλυτικά στις πάμπολες ημερίδες, συσκέψεις ή συνέδρια που έγιναν.

Στη δεκαετία που διανύουμε, η φιλολογία που αναπτύχθηκε γύρω απο το θέμα της εκτροπής ήταν δυστυχώς αντιστρόφως ανάλογη με τις ενέργειες προώθησης του σύνθετου αυτού έργου. Η ουσιαστική άρνηση των κυρίαρχων κυβερνητικών κύκλων να αποδεχθούν το έργο και η παράλληλη ροπή ορισμένων πολιτικών παραγόντων να αξιοποιούν τό όραμα της ανάπτυξης του Θεσσαλικού κάμπου για εκλογικές και άλλες σκοπιμότητες χωρίς να ενδιαφέρονται ουσιαστικά για την υλοποίησή του, δημιουργούσε κατάλληλες συνθήκες ώστε τα κλιμάκια της

κεντρικής διοίκησης που είχαν την ευθύνη του έργου να λειτουργούν μέσα σε ένα κλίμα αδιαφάνειας, αγνοώντας τη διάθεση των Θεσσαλών να συμμετέχουν στην όλη προσπάθεια.

Σαν συνέπεια όλων αυτών ήταν να υπάρχουν λίγες ή ασαφείς πληροφορίες για το έργο, συχνά αντιφατικές τοποθετήσεις και αντικρουόμενες εκτιμήσεις.

Τους τελευταίους μήνες, με την συζήτηση των ΣΠΑ και με την δημιουργία νέων κυβερνήσεων, τα μεγάλα έργα επανήλθαν στην επικαιρότητα. Ετσι έγιναν πλέον και επίσημα γνωστές οι αντιρρήσεις της ΕΟΚ για την ΕΑ και ήρθαν στο φώς της δημοσιότητας αρκετές πληροφορίες για τον τρόπο που ανέκαθεν παρεμποδίζονταν η προώθηση του έργου.

Το συμπέρασμα που αβίαστα προκύπτει απο την αξιολόγηση όλων αυτών των στοιχείων είναι ότι η εκτροπή του Αχελώου ουδέποτε προχώρησε στη φάση της υλοποίησης.

Δικαιώνονται συνεπώς οι απόψεις όσων απο παλιά τόνιζαν ότι δεν είναι δυνατόν κάποιοι να ισχυρίζονται ότι το έργο άρχισε, ενώ σοβαρότατα ζητήματα ή προϋποθέσεις του έργου δεν έχουν αντιμετωπιστεί και σαν κύρια τέτοια προϋπόθεση εννοούμε την χρηματοδότηση του έργου, που βέβαια δεν είχε εξασφαλιστεί. Αλλωστε τέτοιας κλίμακας και σημασίας έργα, που η ανταποδοτικότητά τους βασίζεται κύρια στην ομαλή και εξασφαλισμένη απορρόφηση των προϊόντων στη διεθνή αγορά, δεν είναι δυνατόν να αρχίσουν να κατασκευάζονται χωρίς να ξεκαθαριστούν οι προθέσεις της ΕΟΚ ή έστω να εντοπιστούν οι διαφωνίες και να προωθηθούν εναλλακτικές λύσεις για το τεράστιο αυτό θέμα.

Σημειώνουμε πως αυτό το διάστημα επίκειται η υποβολή απο τη χώρα μας στην ΕΟΚ των τελικών προτάσεων για το Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΣΠΑ) 1989 - 1993 και η εκτροπή του Αχελώου έχει προταθεί με ποσά μεγαλύτερα των 100 δισεκατομ. δραχμών. Ποιά άραγε αναμένεται να είναι η τύχη αυτών των προτάσεων;

Ενα άλλο συμπέρασμα που επίσης προκύπτει απο τις αντιρρήσεις της ΕΟΚ για την εκτροπή του Αχελώου είναι ότι τα έργα των οποίων η χρηματοδότηση είχε εξασφαλιστεί απο την ένταξή τους στα ΜΟΠ, δηλαδή οι ΥΗΣ Μεσοχώρας και Συκιάς, προωθούνταν όχι στα πλαίσια της εκτροπής του Αχελώου αλλά σαν υδροηλεκτρικά έργα ενταγμένα στο πρόγραμμα της ΔΕΗ. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι οι παράγοντες της ΕΟΚ ουδόλως ενοχλούνται απο την κατασκευή του ΥΗΣ Συκιάς καίτοι λογικά κάτι τέτοιο θα ήταν αναμενόμενο εφόσον υπάρχει καταρχήν αντίθεση του έργου αυτού με την εκτροπή του Αχελώου.

Στο σημείο αυτό τονίζουμε πως είναι σκόπιμο για μιά ακόμη φορά να επισημάνουμε πως είναι απαραίτητο και ιδιαίτερα σημαντικό να βγεί τελικά απο κάθε προγραμματισμό η κατασκευή του υδροηλεκτρικού σταθμού απο το φράγμα Συκιάς, καθότι υπονομεύει, αν δεν ανατρέπει οριστικά, την εκτροπή του Αχελώου.

Ενώ όμως εμείς σήμερα εδώ, αλλά και πολλοί απο μάς σε αρκετές προηγούμενες συναντήσεις μας διαδηλώσαμε αυτή μας την άποψη για τον ΥΗΣ Συκιάς, η ΔΕΗ συνεχίζει "τα δικά της" χωρίς να ενημερώσει ή να πάρει υπόψη της αυτές τις απόψεις (και σημειώνουμε εδώ πώς δεν πρόκειται για απόψεις μεμονομένων

επιστημόνων ή ειδικών αλλά για απαίτηση που εκφράστηκε απο ένα πλήθος κοινωνικών μαζικών φορέων και οργανώσεων, ακόμη και απο εκπροσώπους κομμάτων).

Ετσι είδε πρόσφατα το φώς της δημοσιότητας το νέο πρόγραμμα ανάπτυξης της ΔΕΗ μέχρι το 1999, όπως αυτό εγκρίθηκε απο την διοίκηση της επιχείρησης. Στο πρόγραμμα αυτό ο ΥΗΣ Συκιάς προβλέπεται να κατασκευαστεί και μάλιστα με ισχύ 180 MW.

Πού βρίσκονται λοιπόν όλες οι μεγαλόστομες διακηρύξεις για διαφάνεια και συμμετοχή;

Εάν όμως απο όλα τα παραπάνω προκύπτει ένα άμεσο συμπέρασμα (οτι δηλαδή αγνοήθηκαν οι Θεσσαλοί στο θέμα αυτό), υπάρχει και μιά άλλη πλευρά του ζητήματος ακόμη πιο σοβαρή. Πρόκειται για το γεγονός ότι προωθούνται προγράμματα κατασκευής των έργων ΕΑ χωρίς να παίρνονται υπόψη ότι για την ΕΑ υπάρχει σε εξέλιξη ένας διεθνής διαγωνισμός. Επιπλέον υπάρχουν σοβαρές αντιρρήσεις για το σχήμα της εκτροπής και ακόμη εκρεμμούν θέματα όπως η χρηματοδότηση του έργου, η διάθεση των προϊόντων κλπ. Με άλλα λόγια, ενώ δεν υπάρχει ένα συνολικό επιτελικό σχέδιο για το σύνολο των έργων και ενεργειών, ενώ εκρεμεί ένα "πακέτο" πολιτικών αποφάσεων και επιλογών, ένας κρατικός οργανισμός, η ΔΕΗ προωθεί αποσπασματικά κάποια έργα, που σχετίζονται με την εκροπή του Αχελώου. Αυτό σημαίνει ότι τα έργα αυτά πρέπει να γίνουν με συγκεκριμένες προδιαγραφές ώστε να μπορούν να λειτουργήσουν στο σχήμα εκτροπής που θα επιλεγεί. Αραγε έχει ληφθεί μέριμνα για κάτι τέτοιο;

Ομολογουμένως πρόκειται για προβλήματα που δημιουργούνται απο τον τόσο ανορθολογικό τρόπο που προωθείται αυτό τό έργο, προώθηση που γίνεται κάτω απο την ομόθυμη θέληση και συναίνεση, του Θεσσαλικού λαού, αλλά "υλοποιείται" απο μηχανισμούς και κέντρα που μάλλον δεν επιθυμούν την εκτροπή του Αχελώου.

Και ενώ το πρόβλημα έχει εντοπιστεί σε προηγούμενες ευκαιρίες που δόθηκαν (συνέδρια, ημερίδες κλπ.), η πολιτεία δεν τα λαβαίνει υπόψη. Επιπλέον υπάρχει και λειτουργεί μιά Εκτελεστική Γραμματεία που υποτίθεται ότι ασχολείται με την ΕΑ. Λείπει όμως κάτι. Λείπει η πολιτική βούληση, τόσο αναγκαία άλλωστε για την προώθηση ενός τέτοιου αναπτυξιακού έργου. Λείπει αν θέλετε ο φορέας εκείνος που θα συντονίζει τις ενέργειες για το μεγάλο και σύνθετο αυτό έργο.

Και εδώ ανακύπτει ένα άλλο ερώτημα. Τι γίνεται με τον περίφημο "φορέα" που εξαγγέλθηκε; Είναι γνωστό ότι συντάχθηκε και προωθήθηκε για υπογραφή ένα Προεδρικό Διάταγμα για την σύσταση "Οργανισμού Ανάπτυξης Θεσσαλίας".

Βέβαια οι μαζικοί φορείς της Θεσσαλίας, διατύπωσαν έγκαιρα τις αντιρρήσεις τους, βασικώτερη των οποίων είναι η μη απόδοση στον φορέα αυτό των αρμοδιοτήτων για υλοποίηση του έργου. (Φυσικά αυτό δεν σημαίνει αντίθεση απο την πλευρά μας στη δημιουργία ενός επιτελικού αναπτυξιακού οργάνου στην περιοχή μας, όμως δεν είναι μόνο αυτό το ζητούμενο στην εκτροπή του Αχελώου).

Σήμερα, απο όσο γνωρίζουμε, αυτό το Π.Δ. δεν έχει υπογραφεί και νομίζουμε πως είναι μιά καλή ευκαιρία η

σημερινή Κυβέρνηση, κάνοντας άμεσα τις απαραίτητες
τροποποιήσεις, να προωθήσει για υπογραφή ένα σχέδιο
διατάγματος για "συγκρότηση φορέα υλοποίησης της εκτροπής του
του Αχελώου".

Ίσως μάλιστα είναι μία απο τις λίγες και χειροπιαστές συνεισφορές που είναι εφικτό, απο άποψη χρόνου, να έχει η σημερινή κυβέρνηση στο θέμα της εκτροπής του Αχελώου.

Σχετικά τώρα με τον διαγωνισμό για την ΕΑ που προαναφέρθηκε, είμαστε της άποψης ότι αυτό που έγινε ήταν λιγότερο μία μεθόδευση για την υλοποίηση του έργου και περισσότερο μία κίνηση εντυπωσιασμού της τότε Κυβέρνησης και κατά κοινή ομολογία δύσκολα μπορούσε να οδηγήσει σε επιλογή αναδόχου και σύμβαση κατασκευής του έργου. Οι λόγοι που τεκμηριώνουν μία τέτοια άποψη είναι ότι δεν υπήρχε κάποια συγκεκριμένη προμελέτη του έργου ή, αν θέλετε, ένα γενικό σχέδιο και τεχνικές προδιαγραφές για να δοθούν προσφορές απο ενδιαφερόμενους ομίλους. Ακόμη δεν είχε, όπως προαναφέραμε, αντιμετωπιστεί το θέμα της χρηματοδότησης, κάτι που δημιουργούσε σημαντική ασάφεια και αντίστοιχα δισταγμούς για συμμετοχή στο διαγωνισμό.

Επίσης πολλά σενάρια είδαν το φώς της δημοσιότητας ή ακούστηκαν απο επίσημα χείλη για εκτροπή μικρότερων ποσοτήτων νερού ή για "mini Αχελώο" κλπ.

Τέλος οι αλλεπάλληλες υποσχέσεις που δεν συνοδεύονταν απο συγκεκριμένα έργα ή ενέργειες, επέτειναν το κλίμα αναξιοπιστίας και συμπλήρωναν την εικόνα για τις πραγματικές προθέσεις της Κυβέρνησης. Ομως τελικά ο διαγωνισμός έγινε και

κάποιοι σοβαροί όμιλοι, υποστηριζόμενοι απο υψηλού επιπέδου μελετητικά γραφεία, συμβούλους κλπ. παρέδωσαν, έστω και μία μόνο προσφορά. Είναι άραγε σκόπιμο αυτή την προσφορά, που βέβαια περιέχει και μία ολοκληρωμένη προμελέτη, να την επιστρέψουμε αναξιοποίητη;

Χωρίς να είμαστε μέσα στα πράγματα, πιστεύουμε πως, ότι έγινε μέχρι σήμερα γύρω απο το έργο, πρέπει να αξιοποιηθεί θετικά. Συνεπώς και για τον διαγωνισμό και την προαναφερθείσα τεχνική προσφορά και προμελέτη νομίζουμε πως πρέπει να αξιολογηθεί είτε για να αξιοποιηθούν οι προτάσεις απο μία τόσο σημαντική εργασία είτε, (γιατί όχι;), εάν οι προϋποθέσεις υπάρχουν, να προχωρήσουμε και σε επαναδιαπραγμάτευση των όρων του διαγωνισμού και να συνεργαστούμε μαζί τους για ένα έστω τμήμα του έργου. Πάντως το ελάχιστο απο αυτά, δηλαδή η αξιολόγηση της προμελέτης, πρέπει να γίνει το ταχύτερο δυνατό, ώστε να οριστικοποιηθεί το γενικό σχέδιο της εκτροπής και να προσδιοριστούν τα βασικά έργα.

Ενα ακόμη θέμα που θα θέλαμε να σημειώσουμε είναι πως οι ταλαντεύσεις, οι παλλινδρομήσεις και οι αντιφατικές ενέργειες που ακολούθησαν τις εξαγγελίες του 1984 για την εκτροπή του Αχελώου, δεν είχαν σαν αποτέλεσμα μόνο τη δημιουργία αμφιβολιών και δυσπιστίας μέσα στο λαό. Εκτιμούμε ότι επιπλέον μία τέτοια στάση είχε σαν αποτέλεσμα οι αντιρρήσεις για το έργο, που βρισκόντουσαν σε λανθάνουσα θα λέγαμε κατάσταση, να βγούν και πάλι στην επιφάνεια. Έτσι μεμονωμένα άτομα, ή Κινήσεις ή ακόμα και Κόμματα επαναφέρουν

συχνά με τον ένα ή τον άλλο τρόπο το πρόβλημα της σκοπιμότητας και εφικτότητας του έργου.

Βέβαια δεν είναι στην πρόθεση αυτής της εκδήλωσης να αντικρούσει αναλυτικά αυτές τις απόψεις, ούτε το θέμα εξαντλείται σήμερα εδώ. Ομως νομίζουμε ότι μπορούσαν όλες αυτές οι αιτιάσεις, οι αντιρρήσεις, οι απόψεις να είχαν πλέον συζητηθεί και να έχουμε καταλήξει σε οριστικές επιλογές.

Ιδιαίτερα όσον αφορά σε Κόμματα ή Κινήσεις όλα αυτά θα μπορούσαν να έχουν ξεκαθαριστεί και να μην συντηρούν, άθελα προφανώς, τις συγχίσεις που δημιουργούνται στο λαό. Ετσι αν πράγματι υπάρχουν κάποιοι κίνδυνοι απο το έργο νομίζουμε ότι μπορούν να εντοπιστούν και να αντιμετωπιστούν έγκαιρα, επιστημονικά, μεθοδευμένα. Αντίθετα η καταστροφολογία που αναπτύσσεται απο ορισμένες πλευρές είναι απαράδεκτη. Και βέβαια στο σημείο αυτό υπαινίσσομαι το πρόβλημα της οικολογικής ισορροπίας για το οποίο πολύς θόρυβος γίνεται τον τελευταίο καιρό. Για το θέμα αυτό καθώς και τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις απο τα έργα της εκτροπής θα έπρεπε ίσως να σταθούμε λίγο πιο προσεκτικά.

Δεν παραγνωρίζουμε ότι για πολλές δεκαετίες και στη χώρα μας αλλά και σε άλλες χώρες στους όρους της ανάπτυξης συχνά δεν περιλαμβάνονταν η προστασία του περιβάλλοντος. Φυσικά το κόστος απο αυτή τη λογική καθημερινά πολλαπλασιάζεται και είναι πράγματι αναγκαίο ο οικολογικός παράγοντας να αποτελεί τη βάση για οποιοδήποτε μοντέλλο ανάπτυξης.

Συνεπώς όλοι θα συμφωνήσουμε πως κάθε επέμβαση στο περιβάλλον πρέπει να γίνεται με περίσκεψη και κατόπιν σοβαρής

μελέτης και όχι άναρχα και απρογραμμάτιστα όπως μέχρι σήμερα συμβαίνει.

Όμως όλα αυτά δεν θα πρέπει να μας οδηγήσουν να παραιτηθούμε απο οποιαδήποτε αναπτυξιακή προσπάθεια, να παραγνωρίσουμε την ανάγκη για όσα και όποια μεγάλα έργα έχει ανάγκη ο τόπος μας. Είναι επίσης άλλο θέμα να επιβάλλουμε να γίνονται σοβαρές και τεκμηριωμένες μελέτες για το περιβάλλον και άλλο ζήτημα να αρνούμαστε την αναγκαιότητα των έργων.

Μέχρι τώρα η κριτική της ΕΑ απο την "Οικολογική" σκοπιά πιστεύουμε ότι μάλλον στερείται τεκμηρίωσης. Η κριτική αυτή βασίζεται σε παραδείγματα άλλων έργων σε ξένες χώρες χωρίς να έχουν μελετηθεί τα δεδομένα των έργων της ΕΑ. Αραγε πως θα μπορούσε κανείς να εκτιμήσει την εκτροπή του Ταυρωπού στην Θεσσαλική λεκάνη και το ΥΗ έργο Ν. Πλαστήρα; Πρόκειται (απο οικολογική άποψη) για θετικό ή αρνητικό παράδειγμα;

Είναι λοιπόν χρήσιμη και η κριτική απο την "Οικολογική" σκοπιά, αρκεί η κριτική αυτή να γίνεται για την βελτιστοποίηση των επιλογών γύρω απο τα έργα της εκτροπής του Αχελώου και όχι να χρησιμοποιείται για την ματαίωση του έργου.

Κλείνοντας λοιπόν την εισήγησή μας, αντί επιλόγου, θα προτιμούσαμε να παραθέσουμε συνοπτικά τις απόψεις μας για το τι πρέπει να γίνει απο δώ και μπρός, συμπληρώνοντας και ορισμένες επιμέρους προτάσεις.

1. - Να επανεξεταστεί η θέση της πολιτείας σχετικά με την εκτροπή του Αχελώου. Να διατυπωθεί με σαφήνεια η πολιτική θέση για την ΕΑ και σ' αυτή τη θέση να υποταχθούν όλες οι

ενέργειες των παραγόντων εκείνων που θα συμβάλλουν στην υλοποίηση του έργου (υπουργεία, ΔΕΗ κλπ.). Με βάση την αρνητική πείρα του παρελθόντος εκτιμούμε πως είναι απαραίτητη η πλήρης διαφάνεια όλων των ενεργειών και των διαβουλεύσεων γύρω από το θέμα. Επίσης είναι απαραίτητη η συμμετοχή κορυφαίων θεσσαλικών μαζικών οργανώσεων σ' όλα τα επίπεδα.

2. - Η προώθηση ενός ΠΔ για τον φορέα υλοποίησης του έργου να γίνει άμεσα.

3. - Να μελετηθεί σοβαρά το θέμα της χρηματοδότησης του έργου και να εξετασθούν και οι άλλες δυνατότητες που υπάρχουν για χρηματοδότηση (εσωτερικές και εξωτερικές πηγές).

Σημειώνουμε ότι υπάρχουν πολλές σχετικές προτάσεις που μπορούν να αξιοποιηθούν. Όσον αφορά πάντως στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, η Ελληνική πλευρά να επιμείνει στην ένταξη του έργου στο ΣΠΑ (1989-1993). Παράλληλα να γίνει αξιοποίηση των χρηματοδοτήσεων από τα ΜΟΠ υπό την προϋπόθεση ότι όσα έργα προχωρούν ανταποκρίνονται στο σχεδιασμό για την εκτροπή του Αχελώου. Παράλληλα πρέπει να ματαιωθεί η κατασκευή του ΥΗΣ στο πόδι του φράγματος Συκιάς και να εξασφαλιστεί η εκτροπή προς τη Θεσσαλία του συνόλου των νερών του Ανω Αχελώου.

4. - Να παρθούν αποφάσεις για την πορεία του διαγωνισμού στην κατεύθυνση, εάν είναι δυνατόν, αξιοποίησης των στοιχείων που προέκυψαν απ' αυτόν.

Καρδίτσα Νοέμβρης 1989